

Uşaqliq boynunun xərçənginin skriningi

Səfərova R.İ.¹

Azərbaycan Tibb Universiteti, Onkoloji klinika.¹ Bakı ş.

Aktuallıq. Uşaqliq boynunun xərçəngi (UBX) populyasiya skrininginin aparılması üçün zəruri tələblərə cavab verən azsaylı bədxassəli şiş növlərindən biridir. Bu xəstəlik geniş yayılmışdır, qadınlarda ən çox rast gəlinən bədxassəli şişlərdən biridir, vizual müayinə ilə nisbətən asan müəyyənləşdirilməsinə baxmayaraq, bir sıra hallarda xəstəlik gecikmiş mərhələlərdə aşkar edilir. UBX üçün uşaqliq boynundan və uşaqliq boynu kanalından götürülən yaxmanın sitoloji müayinəsi kimi etibarlı skrining test mövcüddür; məhz göstərilən müayinə üsulunu aparmaqla uşaqliq boynunun xərçəngünü vəziyyətlərini və xərçəngini başlanğıc dövrlərdə müəyyənləşdirmək mümkün olur. Uşaqliq boynu xərçənginin inkişafının əsas səbəbi insan papilloma virusudur (İPV). Xüsusilə İPV-nin yüksək onkogen tiplərindən olan 16 və 18-ci tipləri daha çox hallarda aşkar edilir. Buna görə İPV-nin yayılma səbəblərinin aşkar edilməsi mühüm epidemioloji əhəmiyyət kəsb etməklə, bu xəstəliyin effektiv profilaktika tədbirlərinin işlənib hazırlanması və həyata keçirilməsinə şərait yaradır.

Açar sözlər: Uşaqliq boynunun xərçəngi, skrining, papilloma virusu (İPV).

Aktuallıq. Uşaqliq boynunun xərçəngi (UBX) populyasiya skrininginin aparılması üçün zəruri tələblərə cavab verən azsaylı bədxassəli şiş növlərindən biridir. Bu xəstəlik geniş yayılmışdır, qadınlarda ən çox rast gəlinən bədxassəli şişlərdən biridir, vizual müayinə ilə nisbətən asan müəyyənləşdirilməsinə baxmayaraq, bir sıra hallarda xəstəlik gecikmiş mərhələlərdə aşkar edilir. UBX üçün uşaqliq boynundan və uşaqliq boynu kanalından götürülən yaxmanın sitoloji müayinəsi kimi etibarlı skrining test mövcüddür; məhz göstərilən müayinə üsulunu aparmaqla uşaqliq boynunun xərçəngünü vəziyyətlərini və xərçəngini başlanğıc dövrlərdə müəyyənləşdirmək mümkün olur. Uşaqliq boynu xərçənginin inkişafının əsas səbəbi insan papilloma virusudur (İPV). Xüsusilə İPV-nin yüksək onkogen tiplərindən olan 16 və 18-ci tipləri daha çox hallarda aşkar edilir. Buna görə İPV-nin yayılma səbəblərinin aşkar edilməsi

mühüm epidemioloji əhəmiyyət kəsb etməklə, bu xəstəliyin effektiv profilaktika tədbirlərinin işlənib hazırlanması və həyata keçirilməsinə şərait yaradır.

Tədqiqat işinin məqsədi: insan papilloma virusu ilə infeksiyalaşmanın profilaktikası üsullarının sınaqdan keçirilməsi və onların effektivliyinin epidemioloji cəhətdən qiymətləndirilməsi olmuşdur.

Tədqiqat işinin material və metodları. Tədqiqat işində uşaqliq boynunun patoloji proseslərinə görə müayinə edilmiş və İPV aşkar edilmiş 232 qadın daxil edilmişdir. İPV-nin yoluxma mexanizminin fəallaşmasına sosial-gigiyenik amillərin təsirini müəyyən etmək məqsədilə müayinə edilən 232 qadın maddi durumunun dərəcəsi, gigiyenik mədəniyyətin və mənzil-kommunal şəraitin səviyyəsindən asılı olaraq qruplaşdırılmışdır. İPV aşkar edilən 232 qadın 3 qrupa bölünmüşdür: nigahda olan – 80 xəstə (34,5±3,0%), nigaha daxil olmayan gənclər – 38 xəstə (16,4±2,2%), nigahda

olmayan, boşanmış, nisbətən yuxarı yaşlı şəxslər – 114 xəstə (49,1±3,2%). Məlumatların statistik təhlili Microsoft Excel elektron cədvəlində aparılmışdır.

Tədqiqat işinin nəticələri və onların müzakirəsi.

Uşaqlıq boynu xərçənginin sitoloji skrininginin 2 sistemi ayırd edilir: mütəşəkkil (sistematik) skrining və qeyri-mütəşəkkil (sporadik) skrining. Mütəşəkkil skriningdə skriningə məruz qalan qadınların populyasiyası, onun dövrüliyi müəyyən edilir və qadınlar müayinədə iştirak etmək üçün fəal şəkildə dəvət olunurlar. İPV infeksiyasının klinik gedişi və İPV-nin kəmiyyət göstəriciləri bizim tədqiqatda yüksək kanserogen riskə malik İPV-nin mono- ya mikstinfeksiyasından asılı olmuşdur. İPV infeksiyalaşmanın təhlili nəticəsində məlum olmuşdur ki, 170 qadında (73,3±2,9%) yüksək onkogen riskli insanın papilloma virusunun (YR-İPV) persistensiyası qeydə alınmışdır, 106 pasiyentdə (45,7±3,3%) virus yüklənməsinin (YR-İPV) 105–dən çox genom ekvivalentləri, 126 (54,3±3,3%) nəfərdə isə eyni vaxtda 2 və daha çox YR-İPV tiplərin assosiasiyaları birlikdə aşkar edilmişdir. 1-ci qrupda olan pasiyentlərdə kontrol qrupla müqayisədə USM zamanı uşaqlıq boynunun çoxsaylı endoservikal kistləri 1,63 dəfə çox aşkar edilmişdir ($p < 0,05$). Qeyri-mütəşəkkil skrining zamanı yalnız hər hansı səbəbdən müalicə-profilaktika müəssisələrinə müraciət edən qadınlar müayinə olunmuşlar. Tədqiqatın nəticələri göstərmişdir ki, qadın əhalisinin skrining ilə geniş əhatə olunması və effektiv müalicə metodlarının istifadəsi şəraitində, həmçinin İPV-vaksinasiya sayəsində UBX ilə xəstələnməni 93%-ə qədər aşağı salmaq, ölüm səviyyəsini isə minimuma endirmək olar.